

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ У ПРОЦЕСАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

На основі аналізу проблем вступу до ЄС визначено основні напрями зовнішнього і внутрішнього забезпечення економічної безпеки України у євроінтеграційних процесах.

Процеси інтеграції та дезінтеграції часто спостерігалися в історії, інша річ – чи йшли вони на користь населенню тієї чи іншої країни, або ж чи були якісь причини, що спонукали окремі нації поступатись частиною свого суверенітету. В нинішніх умовах глобалізації спостерігається еволюція держав у напрямку розвитку до Європейського Союзу. Останнім часом процеси інтеграції України в європейські структури посилились. Однак вони мають бути чітко вираженими, щоб не допустити поспішності і експлуатації з боку західних структур. Україна не має права і не може стати сировинним придатком Європи та постачальником дешевої робочої сили, як низько-, так і висококваліфікованої. Загроза така існує, через те процеси входження у європейські структури мають бути контрольованими і опиратись на цілу низку нормативних документів, в яких відповідно до прийнятої концепції мають бути прийняті угоди з країнами-членами Євросоюзу, кількість яких з 1 травня 2004 року збільшилась до двадцяти п'яти. Тепер наша держава, маючи спільний кордон з країнами ЄС, отримала більше можливостей, а разом з тим і відповідальності у забезпеченні економічної безпеки. У свою чергу, це вимагає від нашої держави прискорення економічних реформ, реструктуризації виробництва, адаптації до змін на міжнародних ринках товарів та послуг, інноваційного розвитку галузей виробництва та новітніх технологій. Ринок Європейського Союзу потроху перетворюється і на головний ринок збуту українських товарів. Україна, знаходячись на перехресті складної системи міжнародних координат, не може не розвивати економічні відносини з країнами цих регіонів, прямувати до Європи разом з ними. Головним завданням зовнішньоекономічної стратегії України має стати забезпечення відповідно до світових стандартів та нормативів оптимальних параметрів відкритості економіки, які забезпечуватимуть економічну безпеку держави і тісніше поєднання та інтегрування України у світовий економічний простір. Новий етап має підпорядкуватися ідеї європейської інтеграції, використанню таких її форм і механізмів, які дадуть змогу повніше і ефективніше використовувати потенціал взаємозв'язків України з розвинутими країнами світу, передусім із США, країнами Європи у сфері трансферу технологій, залучення прямих іноземних інвестицій, запровадження сучасних систем менеджменту та економічної безпеки на основі нових підходів економічної дипломатії.

Євроатлантична інтеграція України, інтереси економічної національної безпеки держави та власне сучасна міжнародна ситуація створюють необхідність суттєвого поглиблення відносин України з НАТО. Готовність України йти в НАТО має відображати наскільки держави, які входять до Альянсу, будуть готові до такого процесу і наскільки будуть збігатися інтереси цих держав з національними інтересами України та її економічною безпекою [1].

Новостворені торгівельно-економічні місії у складі дипломатичного представництва України за кордоном мають посилити свою роботу і особливо у: вивченні загального стану економіки, тенденцій розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, технічного рівня виробництва і якості продукції галузей держав перебування, кон'юнктури ринку товарів та послуг; розробці пропозицій щодо підвищення ефективності торгівельно-економічних зв'язків України з державами перебування; здійсненні заходів щодо захисту інтересів України, прав та інтересів суб'єктів підприємницької діяльності України у державі перебування, сприянні налагодженню та розвитку прогресивних форм співробітництва, проведенні переговорів, експертиз, укладанні контрактів і встановленні контактів з державами, установами, суб'єктами підприємницької діяльності держав перебування; вжитті заходів щодо додержання інтересів України, правил міжнародної торгівлі суб'єктами підприємницької діяльності України при здійсненні ними зовнішньоекономічних операцій; сприянні запозиченню передового досвіду в галузі демонополізації економіки, приватизації, конверсії військово-промислового комплексу, розвитку структур ринкової економіки; інформуванні суб'єктів підприємницької діяльності держав перебування про впливові, економічні, соціальні та екологічні умови їх діяльності в Україні; активізації роботи міжнародних економічних організацій з питання торгівельно-економічного і науково-технічного співробітництва; наданні допомоги у проведенні торгівельно-промислових, науково-технічних виставок, ярмарків; веденні обліку суб'єктів підприємницької діяльності держав перебування, які застосовують щодо України обмежувальну ділову практику або несумлінно виконують взяті зобов'язання.

Зі вступом ще десяти держав до Євросоюзу відкрилися нові можливості для польських, слов'янських та угорських компаній, які не змогли прижитися на власних ринках через жорстку конкуренцію. Вперше рівень польського експорту в Україну перевищив на 60 млн дол. США рівень його у Росію. Все це відбулося у зв'язку з тим, що митний кодекс Євросоюзу передбачає нижчі митні ставки ніж польські, чеські чи угорські. Те ж саме стосується й українських фірм, які можуть завдяки новим митним ставкам постачати свою продукцію у ці країни Євросоюзу. Як бачимо європейська економіка завдяки митним ставкам працює на населення України і

тим самим забезпечує економічну безпеку держави [2].

Розширений ЄС накладає певний відбиток і на торгово-економічний діалог України з країнами Балтії. З розширенням ЄС в Україні з'явиться можливість зацікавити західноєвропейських партнерів своїм фондовим ринком. Невисокою вартістю робочої сили деякі міжнародні компанії можуть спокуситися перемістити своє виробництво далі на схід. Для цього вони змушені інвестувати певні кошти в інфраструктуру кваліфікації робочої сили і тим самим послужити забезпеченню певного рівня економічної безпеки України. Євроінтеграційний розвиток, має, з точки зору забезпечення економічної безпеки України, проходити в двох напрямках: зовнішньому та внутрішньому забезпеченні.

Для забезпечення високого ступеня економічної безпеки України на зовнішньому рівні євроінтеграційний розвиток має відбуватися у напрямках, які вказані на рис. 1.

Рис. 1. Основні напрями зовнішнього забезпечення економічної безпеки України у євроінтеграційних процесах

Безпека України в рамках загальноєвропейської безпеки має ґрунтуватися на розвитку і зміцненні ЄС в усіх вимірах. Неподільність європейської безпеки важлива як для України, так і для Європи, що є гарантією економічної безпеки нашої держави. Спільна європейська політика з питань безпеки і оборони сприятиме конкурентоспроможності української оборонної промисловості, подальший розвиток якої вкрай буде необхідний для ЄС. Напрямок реалізації експортного потенціалу української економіки у відносинах з Євросоюзом має стати перетворенням високотехнічних провідних вітчизняних виробництв у пріоритетні експортоорієнтовані галузі.

Адаптація законодавства України у забезпеченні прав людини має на меті поступове приведення у відповідність із європейським правом митного, трудового, фінансового, податкового законодавства, захист прав споживачів, участь України у конвенціях Ради Європи та міжнародних конвенціях.

Економічна інтеграція та розвиток торговельних відносин включають: лібералізацію і синхронізоване відкриття ринків ЄС та України, взаємне збалансування торгівлі, надання на засадах взаємності режиму сприяння інвестиціям з ЄС, ліквідацію обмежень розвитку конкуренції та обмеження застосування засобів протекціонізму.

Політична консолідація та зміцнення демократії передбачають поліпшення роботи комісій, проведення зустрічей на експертному рівні, гарантування політичної стабільності, забезпечення плідного співробітництва всіх націй, зміцнення демократичних засад в українському суспільстві.

Адаптація соціальної політики до стандартів ЄС полягає у реформуванні системи соціального страхування, охорони праці, пенсійного забезпечення, регулювання соціально-трудова відносин на основі соціальних, екологічних нормативів, поступовому досягненні загальноєвропейського рівня соціального забезпечення і захисту прав і свобод громадян держави. У рамках даного напрямку має відбутися ратифікація та імплементація Україною Європейської соціальної хартії, а також соціальний захист громадян України, які

працюють за кордоном.

Культурно-освітня і науково-технічна інтеграція у забезпеченні економічної безпеки України передбачає впровадження європейських норм і стандартів в освіті, науці і техніці, поширення власних культурних і наукових здобутків в ЄС, адаптацію та ідентичність до загальноєвропейського наукового та інтелектуально-освітнього рівня [3].

Регіональна інтеграція має здійснюватись у рамках ще не прийнятого, але добре відомого законопроекту «Про територіальний устрій України», який передбачає перенесення основної ваги інтеграційного процесу та процесу розподілу соціальних благ з центральних органів виконавчої влади на регіони, до органів місцевого самоврядування, територіальних громад та до конкретних громадян України.

Галузева співпраця передбачає, у першу чергу, співпрацю у трансєвропейських транспортних магістральних газо- та нафтопроводах, електроенергетичних та інформаційних мережах, прийняття галузевих програм співробітництва з ЄС, встановлення прямих контактів між міністерствами і відповідними директоратами Європейської комісії.

Забезпечення економічної безпеки держави у напрямку співробітництва у галузі охорони довкілля має бути імперативом державної політики, одним із головних напрямків зовнішнього співробітництва, що полягає у створенні безпечного та сприятливого загальноєвропейського екологічного простору для людини [4].

До внутрішнього забезпечення економічної безпеки у євроінтеграційних процесах слід віднести: організаційне, фінансове, правове та інформаційне забезпечення (рис. 2).

Основні напрями внутрішнього забезпечення екобезпеки України в євроінтеграційних процесах покладаються на вищі, центральні та місцеві органи виконавчої влади та відповідні органи місцевого самоврядування. До внутрішніх чинників, які мають вплив на забезпечення економічної безпеки України в євроінтеграційних процесах слід також віднести:

- перенесення центру фіскальної політики надмірного оподаткування з юридичних осіб з перевагою фізичних осіб;
- розвиток внутрішнього ринку і стимулювання виробничого і споживчого попиту вітчизняного товаровиробника;
- необхідність структурних перетворень у високотехнологічних галузях, АПК;
- створення різних умов для вітчизняного та іноземного інвестора;
- збільшення обсягів виробництва малого і середнього бізнесу, використовуючи удосконалену податкову систему;
- у більшій мірі використовувати внутрішній вітчизняний науково-технологічний потенціал.

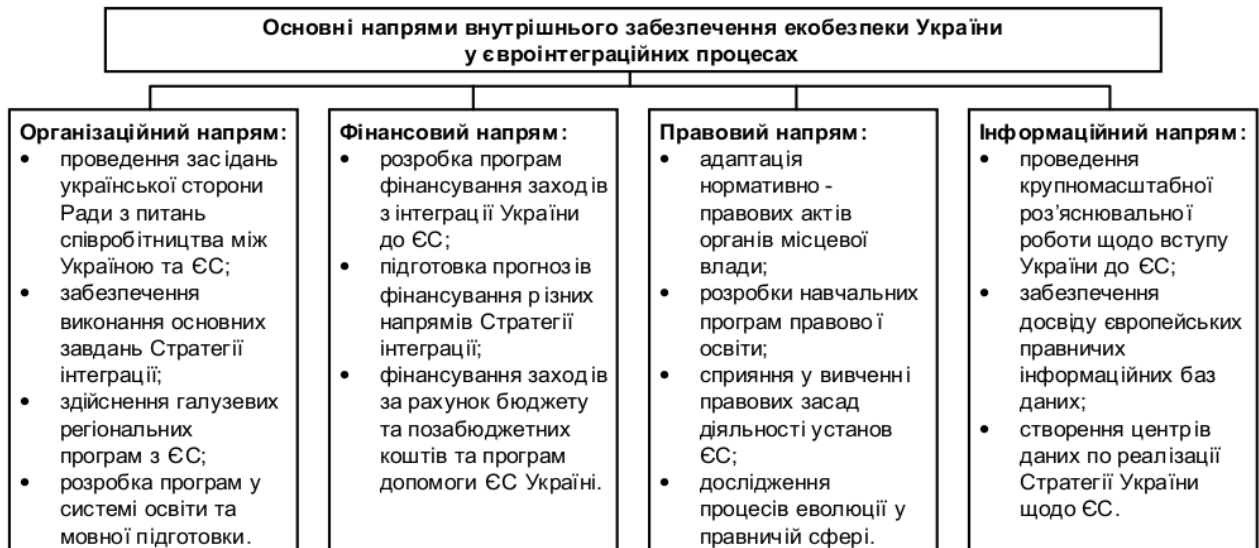

Рис. 2. Основні напрями внутрішнього забезпечення економічної безпеки України

Одним із внутрішніх індикаторів, які впливають на стан економічної безпеки у процесах євроінтеграційного розвитку є оцінка з боку населення України можливих ефектів та ризиків розширення ЄС. Так, науковою лабораторією комп'ютерних застосувань в економіці Хмельницького національного університету було проведено опитування у серпні 2005 року 3000 респондентів з усіх районів Хмельниччини. Оскільки Хмельницьку область завжди відносять до територій, на яких немає чітко визначених прозахідних або просхідних напрямів інтеграційного розвитку, то дане опитування може цілком слугувати узагальненою оцінкою настроїв населення в Україні. В опитуванні приймали участь усі верстви дорослого населення, усіх галузей і сфер функціонування, через те його результати можна вважати достовірними.

Найбільша частка респондентів визнає, що безпосереднє сусідство з ЄС після вступу ще 10 держав першого травня 2004 р. сприятиме запровадженню в Україні норм і стандартів ЄС; досвід євроінтеграції наших

сусідів допоможе уникнути можливих помилок при вступі до ЄС, Україна має стати ключовою державою між ЄС, СНД та країнами Південного Сходу.

До ризиків, які можуть вплинути на економічну безпеку України, у зв'язку зі вступом до ЄС респонденти віднесли наступні:

- скорочення та банкрутство окремих підприємств;
- витіснення дешевим імпортом вітчизняних товарів;
- значні збитки у металургійному комплексі;
- загострення конкуренції у всіх галузях економіки;
- звуження внутрішнього ринку;
- підвищення цін на деяку сільськогосподарську продукцію;
- необхідність негайної стандартизації продукції.

Таким чином, визначившись з основними зовнішніми та внутрішніми напрямками забезпечення економічної безпеки України, можна послідовно і впевнено йти до найбільш розвинутого у світі – Європейського Союзу, який послідовно пройшов усі форми і стадії інтеграції.

Література

1. Бройсс Ф. Макроэкономические последствия расширения ЕС для его старых и новых членов // Проблема теории и практики управления. – 2003. – № 5. – С. 28-33.
2. Епифанов Д. Трудная дорога в ЕС // Компаньон. – 2003. – № 44. – С. 24-26.
3. Новицький В. Національні інтереси України в контексті цивілізаційних детермінант і економічної глобалізації // Економіка України. – 2003. – № 7. – С. 12-18.
4. Проді Р. Задум об'єднаної Європи: Пер. з італ. Тищенко К. – К.: К.І.С., 2002. – 140 с.

Надійшла 27.7.2005 р.

УДК 658

М.П. ВОЙНАРЕНКО, Г.І. РЗАЄВ
Хмельницький національний університет

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ: СТАНОВЛЕННЯ, РОЗВИТОК, СТАН НОРМАТИВНО-ЗАКОНОДАВЧОЇ БАЗИ

У статті розглянуто етапи формування нормативно-законодавчої бази, проведена оцінка її відповідності стану економіки країни, визначено недоліки та невідповідності щодо діагностики рівня конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

Одним із найважливіших чинників економічного зростання країни є становлення здорової конкуренції та розвиток ефективного конкурентного середовища. Успіх та результати ринкової трансформації економіки в Україні значною мірою залежать від розширення, розвитку сфери конкурентних відносин. Законодавство, що регламентує правила економічної конкуренції, є пріоритетним напрямком та вагомим важелем регулювання ринкової економіки. Для України, надзвичайно важливим, стало прийняття ряду законодавчих актів: Законів України, Указів Президента України, Постанов Кабінету Міністрів, розпоряджень Антимонопольного комітету України, які захищають економічну конкуренцію та сприяють підвищенню рівня конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

Теоретичним та практичним проблемам становлення, розвитку нормативно-правової бази щодо регулювання конкурентних відносин останнім часом приділяється велике значення. Так питанням формування нормативно-законодавчої бази щодо становлення конкурентного середовища України за умов світової глобалізації приділялась значна увага в роботах Деркача М.І [2, с.22-28], Шарова І.В [4, с.2-4]. Окремі питання стосовно формування конкурентного права та розвитку економічної конкуренції з урахуванням досвіду інших країн розглянуто у працях Костусева О.А [3, с.20-30], Курильчика О.Ф [6, с.42-48] та ін.

Актуальність обраної теми, наявність проблем, що не мають однозначного тлумачення визначили мету даної статті та обумовили певне коло завдань. Метою даної статті є дослідження процесу становлення та розвитку конкурентного законодавства, за відповідними етапами його формування, з ціллю встановлення окремих недоліків та невідповідностей умовам господарювання, що склалися в Україні останнім часом. Для досягнення поставленої мети визначені наступні завдання:

- визначити та розглянути етапи формування нормативно-законодавчої бази розвитку конкурентних відносин за їх видами, терміном дії, метою і завданнями;
- оцінити і проаналізувати стан нормативно-законодавчої бази щодо становлення відносин здорової економічної конкуренції між суб'єктів господарювання та встановити окремі недоліки, невідповідності щодо стану економіки країни;